

Lausunto

19.05.2020

Asia: VN/6450/2019

Esitys alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

I Keskeiset ehdotukset

- **Kommentteja ja näkemyksiä lakiuudistuksen keskeisistä ehdotuksista**

Kaupungit on nostettava selkeämmin aluekehittämispäätöksen toteuttajiksi ja toimijoiksi. EU:n koheesiopolitiikan ja rakennerahastojen yhtenä tavoitteena on tukea paikallisesti johdettuja kehittämisstrategioita ja lisätä paikallisviranomaisten mahdollisuuksia osallistua varojen hallinnointiin.

Erityisesti suurilla kaupungeilla on tärkeä rooli kansallisessa innovaatiopolitiikassa, sekä laaja-alaisesti toimintaa mahdollistavana toimijana että aktiivisena yhteiskehittämisen kumppanina.

Lain tarkoitus ("alueiden kehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa, laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin") ei täysin välity laista tai sen pykäläkohtaisista perusteluista.

Maakunnille annetaan liian suuri rooli kaupunkien edustajina. Suoraa vuorovaikutusta ja yhteistyötä ministeriöiden ja kaupunkien välillä on lisättävä.

Moderni aluekehittäminen perustuu verkostomaiseen yhteistyön kaupunkien ja alueiden sisällä sekä niiden välillä. Sille on varattava riittävät resurssit. Hallinnolliset rakenteet on pidettävä mahdollisimman kevyinä.

II Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (Toimeenpanolaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 3 §)**

-

- **Ovatko alueiden kehittämisen tavoitteet selkeät ja kestävät pitkällä aikavälillä? (2 §)**

Pääpiirteittään ne ovat selkeät, mutta jää epäselväksi, mihin talouden tasapainolla viitataan. Muotoilun tulisi olla seuraava: ”vahvistetaan kasvua tukevaa elinkeinorakennetta, alueiden tasapainoista taloudellista kehitystä, kestävää alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä saavutettavuutta”.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

-

- **Ovatko viranomaisten vastuut ja roolit selkeästi määritelty?**

Perusteluissa alueiden uudistumisen neuvottelukuntaan otetaan mukaan eri tyyppisten kuntien edustajia. Neuvottelukuntaan ja mahdollisiin jaostoihin on otettava mukaan suurten kaupunkien edustaja tai edustajia.

- **Saako 15 §:stä kokonaiskuvan maakuntien liittojen alueiden kehittämiseen liittyvistä tehtävistä?**

EU-ohjelmien hallinnon rahoitusta ei voida määrätä hoidettavaksi kuntarahoituksella, vaan maakuntaliittojen välittävän viranomaisen tehtävät on rahoitettava kokonaisuudessaan teknisellä tuella ja valtion rahoituksella.

- **Onko maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) rooli, tehtävät ja päätöksenteko selkeästi määritelty? (17, 18 ja 19 §)**

Maakunnan yhteistyöryhmällä tulee säilyä päätösvalta EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja vastaavan kansallisen rahoituksen suuntaamisessa maakunnassa. Lakiluonnosta tulee tältä osin tarkentaa sisällyttämällä MYR:n tehtäviin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman alueellisten rahoitussuunnitelmien hyväksyminen sekä lausunnonantomenettely valtakunnallisista teemoista ja

maaseutuohjelmasta. Maakunnan yhteistyöryhmän tehtävissä tulee mainita myös yhteisten maakunnallisten strategisten tavoitteiden yhteensovittaminen. Yhteiset strategiset tavoitteet/painopisteet ohjaavat niin alue- ja rakennepolitiikan varojen, kansallisen rahoituksen kuin maaseuturahoituksenkin kohdentamista maakunnan kannalta tärkeisiin painopisteisiin.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

-

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan erityisohjelmista (osaamiskeskusohjelma (OSKE, vuosina 1994–2013), aluekeskusohjelma (AKO, v. 2001–2009) ja viimeisimpänä koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO, v. 2010–2013). Näkemyksiä ehdotuksesta tai ohjelmien tarpeesta jatkossa? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 30 §)**

Erityisohjelmien poistaminen on järkevää, koska ohjelmia ei ole enää toteutettu. Muutosehdotus selkeyttää aluekehittämisjärjestelmää ja vähentää päällekkäisyyttä. Maakuntaohjelmien toimeenpanossa on kuitenkin huomioitava, että aluekehitysrahoitusta kohdennetaan alueiden tarpeisiin pitkäjänteisesti yli hallituskausien.

- **Onko maakuntaohjelman asemasta säädetty riittävästi? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 34 §)**

Nykyistä yleisempi säätäminen pitkän aikavälin strategisista linjauksista ja maakuntaohjelmista on kannatettavaa.

- **Näkemyksiä ehdotuksesta luopua maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 33 §)**

Luopuminen maakuntaohjelmien toimeenpanosuunnitelmien laadinnasta on kannatettavaa. Toimeenpanosuunnitelmista luopuminen ei saa kuitenkaan heikentää rakennerahastotoiminnan aluelähtöisyyttä ja siirtää toimivaltaa alueilta valtionhallinnolle.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 3

Aluekehittämiskeskustelujen käyttöönotto valtion ja maakuntien välillä nähdään hyvänä toimenpiteenä. Perusteluissa esitetty tapa kuntien kuulemiseen on kuitenkin riittämätön. Suurten kaupunkien rooli aluekehittämispäätöksen toteuttajina tulee tunnustaa. Kaupunkien tulee osallistua aktiivisesti aluekehittämiskeskusteluihin ja tämä tulee kirjata lakiin tai asetukseen.

Ministeriöiden tulee käydä myös suoraa vuoropuhelua suurten kaupunkien kanssa ja luoda prosessi säännöllisten kehittämiskeskustelujen käymiselle erityisesti sopimuksellisuuden alaan kuuluvissa asioissa. Kaupunkien on päästävä sopimaan suoraan aluekehittämisen ohjelmista, tavoitteista, toimenpiteistä ja rahoituksesta.

Valtion ja kaupunkien sopimusten sisällöt on huomioitava maakunnan kehittämisessä.

Lakiin tulee kirjata kaupunkien rooli ja vastuu kestävää kaupunkikehittämistä koskevan suunnitelman laatimisesta. Hankkeiden ja toimenpiteiden tulee olla kytkeytyä kaupunkien tarvelähtöiseen kehittämiseen. Laissa tulee selkeyttää suunnitelmien ja johtoryhmien määrää ja niiden yhteensopivuus TEM:n esittämään malliin ekosysteemisopimuksista tulee varmistaa. Koordinointia useammalla tasolla on vältettävä.

- **Ovatko eri viranomaistahot ja yhteistyöohjelmien hallinnointi määritelty selkeästi?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä. Näkemyksiä luopua äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 47 §:n 2 mom.)**

Äkillisten rakennemuutosalueiden tarpeista on huolehdittava sopimuksellisessa yhteistyössä kaupunkien ja valtion välillä.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

III Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (Rahoituslaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 2 §)**

-

- **Onko viranomaisten toimivalta määritelty selkeästi?**

-

- **Onko toimivallasta välittävänä toimielimenä säädetty riittävästi?**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

-

- Onko tukimenettelystä säädetty selkeästi ja riittävällä tasolla?

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 3

Yhteishankkeiden hallinnon keventäminen (40 §) on suotavaa. Valmistelu on kuitenkin erittäin kriittinen vaihe yhteishankkeissa ja yhteinen rahoitushakemus on nykyisessä mallissa koonnut eri organisaatioiden tarpeet yhteen. Uudessa mallissa on huolehdittava siitä, että se kannustaa edelleen aitoon ja koordinoituun yhteistyöhön organisaatioiden yli.

- Onko erillinen luku kansallisen vastinrahoituksen erityissäännöksistä tarpeellinen?

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- Onko eri viranomaisten tarkastusoikeudet määritelty selkeästi?

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 6

-

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

Kommentit ja näkemykset

Kokonaisuutta ja sen vaikutuksia käytännön toteutukseen on mahdollista arvioida vasta asetusten perusteella. Espoon kaupunki haluaa tuoda esiin muutaman seikan asetusten ja ohjelmien valmisteluun:

Alue- ja rakennepolitiikan ja hankkeiden rahoitukseen liittyvän kokonaisuuden on oltava linjassa ekosysteemisopimusten valmistelun kanssa. Ekosysteemisopimuksille on varmistettava riittävä rahoitus, ja sitä on rahoitettava myös muualta kuin kestävän kaupunkikehittämisen ohjelmasta. Kansallisten ja alueellisten toimintojen koordinointiin tulee ottaa mukaan suurten kaupunkien edustaja/edustajia.

TEM:n alustava esitys innovaatio- ja osaamisverkostojen hallintomallista lisää valtion ohjausta paikallisen tason toiminnassa, jota ei pidetä toivottuna kehityksenä. Se ei ole tarkoituksenmukaista, sillä se ei mahdollista paikallisten olosuhteiden ja toimintaympäristön huomioon ottamista riittävällä tavalla.

Ekosysteemisopimukset ja rakennerahasto-ohjelman valtakunnalliset teemat ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Hallintomallia suunniteltaessa on tehtävä tiivistä yhteistyötä kaupunkien kanssa ja varmistaa toimien tarvelähtöisyys paikallistasolla. Rahoitusinstrumentteja ei soviteta yhteen hallinto vaan toiminta edellä. Kovin vaatimattoman rahoituksen takia ei kannata rakentaa moniportaista hallintomallia.

Espoon kaupunki on erittäin huolissaan siitä, että kestävän kaupunkikehittämisen ohjelmaa ei rakenneta sen tarkoituksen mukaisesti eli kaupunkien tarpeista lähtien. Kaupunki ei halua vastata ohjelman suunnittelusta, johtoryhmän muodostamisesta ja päätöksenteosta, mikäli kaupungeilla ei ole aktiivista roolia kehittäjäkumppanina ja ohjelma rakennetaan enemmän korkeakoulujen ja yritysten väliseksi.

Kestävän kaupunkikehittämisen osalta tulee kiinnittää erityistä huomioita esitettävän mallin toteutuskelpoisuuteen. Kaupunkien määrää ei tule suuresti kasvattaa. Vähäisellä kaupunkikohtaisella rahoituksella ei saada hakemusten määrää sellaiselle tasolle, että hakemusten välille syntyisi kilpailua. Valmistelussa ja päätöksentekoprosessia suunniteltaessa on huomioitava mahdollinen tarve neuvottelumenettelyyn hankkeiden valinnassa.

Lyytikäinen Johanna
Espoon kaupunki